

27.6.2022

Valtiovarainministeriölle

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö, dnro VN/21721/2021

Asia: Hovioikeuksien yhteinen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston selonteoksi Senaatti-konsernista ja valtion tilahallinnosta

Valtion tilahallintokokonaisuus ja sen toimintaperiaatteet.

Lausuttavaa luvuista 2-3.

Hovioikeudet lausuvat valtiovarainministeriön lausuntopyyntöön seuraavan.

Selonteon kohdassa 3.2 tulisi selvästi todeta, ettei valtion toimitilastrategiaa voida sellaisenaan soveltaa tuomioistuimiin, koska tuomioistuinten tilasuunnittelussa tulee kaikissa tilanteissa huomioida tuomioistuinten riippumattomuus. Suomen perustuslain 3 §:ssä ilmaistun vallan kolmijaon periaatteen mukaisesti tuomioistuimet toimivat riippumattomina tuomiovallan käyttäjinä. Mainittua perustuslaissa turvattua periaatetta ei voida ohittaa tuomioistuinten tilasuunnittelussa. Tuomioistuinten kansainvälisessä yhteistyössä on myös voitu todeta, että muissa Euroopan maissa ymmärretään huomattavasti paremmin kuin Suomessa tuomioistuinten aseman asettamat vaatimukset.

Esimerkiksi tuomioistuinten henkilökunnan sijoittamista työskentelemään samoissa toimitiloissa syyttäjien, esitutkintaviranomaisten, oikeusaputoimistojen tai vankeinhoitoviranomaisten kanssa ei voida pitää hyväksyttävänä. Tuomioistuinten riippumattomuus täytyy olla tosiasiallista ja samalla riippumattomuuden on myös oltava näkyvää asianosaisille ja yleisölle.

Tuomioistuimet toimivat myös riippumattomina toisistaan. Hovioikeudet valvovat käräjäoikeuksien ratkaisujen oikeellisuutta yksittäisissä muutoksenhakuasioissa sekä yleisemmin käräjäoikeuksien toimintaa tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n mukaisesti. Istuntosalien yhteiskäyttö käräjäoikeuksien kanssa on tietysin

27.6.2022

edellytyksin mahdollista, mutta muita yhteistiloja käräjäoikeuksien kanssa ei voida pitää asianmukaisena.

4.4 Vastuullisuus (mm. harmaan talouden torjunta).

Lausuttavaa luvun 4 alaotsikosta vastuullisuus.

Hovioikeudet yhtyvät siihen selontekoluonnoksessa (s. 45) esitettyyn näkemykseen, että toimitilojen tulee tukea virastojen tehtävien toteuttamista ja että tavoitteena tulee olla, että valtion työntekijöillä on terveelliset ja turvalliset tilat. Näiden tavoitteiden toteutumiseen vaikuttavia seikkoja tulisi kuitenkin arvioida selonteossa nyt esitettyä monipuolisemmin.

Esimerkiksi laajassa etätyössä ja nimeämättömissä työpisteissä työskentelyyn liittyy edelleen merkittäviä ongelmia, joita ei ole selonteossa vielä riittävästi huomioitu. Työnantajan tulee työturvallisuuslain mukaan huolehtia, että työtä tehdään turvallisissa ja terveellisissä olosuhteissa. Työturvallisuuden varmistaminen etätyössä on työnantajan näkökulmasta haastavaa, eikä työntekijöillä ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia järjestää tietoturvallista ja terveellistä työpistettä etätöitä varten. Nimeämättömistä työpisteistä toiseen siirtyminen heikentää tuomioistuinyöskentelyn kaltaisessa toiminnassa merkittävästi työn tehokkuutta.

11.1 Tilahallinnon ja vuokrajärjestelmän toimivuus (valtion kokonaisuus, yhteiskäyttöisiin tiloihin siirtyminen ja tilahankkeiden rahoitus).

Lausuttavaa alaotsikosta 11.1 ja sen alaotsikoista.

Selontekoluonnoksessa on todettu, että kiinteistö- ja toimitilahallinnon tavoitteena on valtion kokonaisuus. Kokonaisedun arvioinnissa kiinteistöihin käytetyn rahan säästäminen ei saa olla liian määräävässä asemassa. Taloudellisuuteen kuuluu myös tehokkuus ja tehtävien tarkoituksenmukainen hoitaminen. Lisäksi tuomioistuinten toimintaan liittyvät yhteiskunnalliset ja perustuslailliset arvot tulee ottaa huomioon kokonaisedun arvioinnissa.

Selonteon kohdassa 11.1 tulisi nimenomaisesti todeta, ettei tuomioistuinhenkilöstön siirtäminen yhteiskäyttötiloihin ole mahdollista, koska tuomioistuinten riippumattomuuden tulee olla tosiasiallista ja näkyä toimitilojen erillisyytenä kansalaisille. Tuomioistuinten tulee toimia yksin eri rakennuksessa muista toimijoista (syyttäjät, poliisi, käräjäoikeudet jne.) tai ainakin ulkoiset olosuhteet tulee toteuttaa siten, että kansalaisille on selvää, että tuomioistuin toimii muista toimijoista riippumattomasti. Tuomioistuimilla tulee siten olla

27.6.2022

vähintäänkin oma asiakaspalvelupiste eikä esimerkiksi yhteiskäyttöisiä sosiaalisia tiloja voida pitää hyväksyttävänä.

Yhteiskäyttötilat soveltuvat huonosti tuomioistuinten toimintaan myös tietosuojan ja -turvaan sekä turvallisuuteen liittyvien näkökohtien johdosta. Tuomioistuimissa käsitellään paljon salassapidettävää aineistoa ja käydään neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvia keskusteluja. Tuomioistuinten toiminta vaatii myös käytösidonnaisia tiloja, kuten istuntosaleja, joiden yhteiskäyttöä turvallisuusnäkökohdat rajoittavat.

11.4 Muita ajatuksia selonteon johtopäätöksiin: Kirjoita tähän selontekoluonnoksen pohjalta tekemiäsi yleisiä johtopäätöksiä ja havaintoja.

Selontekoluonnoksessa (s. 49) on katsottu, että käytösidonnaisten tilojen kehittäminen on haastavaa. Hovioikeudet katsovat, että käytösidonnaisten tilojen kehittäminen on varsin yksinkertaista ja tapahtuu toiminnan tarpeiden kehityksen mukaisesti. Toisin sanoen, kun esimerkiksi tuomioistuinten toimintaa kehitetään, tilat muovataan tukemaan mainittuja kehitysratkaisuja eikä päinvastoin. Tuomioistuinten toimintaa ohjaa laki ja toiminnan kehittämisen tulee tapahtua lain asettamien rajojen puitteissa. Toimitilastrategialla ei voida poistaa eri toimijoille kuuluvaa valtaa ja vastuuta toiminnan kehittämisestä.

On myös tärkeää tunnistaa, että tuomioistuinten tarve käytösidonnaisille tiloille on kytköksissä tuomioistuinten perustuslailliseen asemaan. Käytösidonnaisten tilojen tarvetta ei siten voida arvioida tuomioistuinten osalta samalla tavalla kuin muiden virastojen osalta. Erityisesti istuntosalien riittävyys on tärkeää tuomioistuinten toiminnalle. Juttujen ratkaisut viivästyvät merkittävästi, jos oikean kokoisia ja oikein varusteltuja istuntosaleja ei ole tarpeeksi. Tuomioistuimissa on myös oltava oikeussalikapasiteettia istuntojen nopeaa järjestämistä varten esimerkiksi pakkokeinoasioissa.

Selonteossa tulisi myös tunnistaa tuomioistuinten merkitys taloudellisen toiminnan vakauden, yhteiskunnallisen luottamuksen ja valtion sisäisen turvallisuuden kannalta. Riippumattoman oikeuslaitoksen turvaaminen kaikissa tilanteissa on mainittujen tavoitteiden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

11.4.1 Miten tilahallintoa tulisi kehittää tulevaisuudessa? Kirjoita tähän näkemyksiäsi siitä, miten tilahallintoa tulisi kehittää tulevaisuudessa.

Tavoite, että tilat tukevat tuloksellista toimintaa, on tärkeä ja kannatettava. Tämä on mahdollista vain, jos kunkin viraston toiminta ja tavoitteet ohjaavat osaltaan tilastrategiaa. Tuomioistuinten osalta on tärkeää huomioida ennen kaikkea

27.6.2022

tuomioistuinten riippumattomuuden toteutuminen. Tuloksellinen toiminta taasen tarkoittaa tuomioistuimissa erityisesti sitä, että asiat ratkaistaan laadukkaasti ja kohtuullisessa ajassa. Tämän johdosta istuntosalikapasiteettia täytyy olla riittävästi, ja työtilojen pitää mahdollistaa työrauha.

Kansalaisten palvelutarpeet eivät ole digitalisaation vuoksi oikeuslaitoksessa merkityksellisesti muuttuneet. Tuomioistuinten toimintaan kuuluu jatkossakin olennaisesti pääkäsittelyt, joihin osallistutaan pääsääntöisesti henkilökohtaisesti. Monijäsenisinä tuomioistuimina hovioikeudet tarvitsevat tilat myös neuvottelusalaisuuden piirissä olevien asioiden neuvotteluille.

Valtiolla työnantajan tulee osoittaa työtilat kaikille työntekijöille ja erityisesti lainkäyttöhenkilöstön työ vaatii työtiloja, joissa työrauha ja tietoturva on varmistettu. Yksilöhuoneista luopuminen aiheuttaisi todennäköisesti työn tehokkuuden ja laadun laskua, mikä näkyisi oikeusturvan heikkenemisenä ja käsittelyaikojen pidentymisenä. Sekä lainkäyttö- että kansliahenkilökunnan työhön liittyy myös paljon tehtäviä, joiden tehokas suorittaminen edellyttää paperisten asiakirjojen vähentyessä kahden näytön käyttöä. Tämä osaltaan rajoittaa sitä missä määrin työpisteitä voitaisiin ylipäättään vähentää tuomioistuimissa.

Tilaratkaisuissa täytyy huomioida myös niiden vaikutukset henkilöstön työhyvinvointiin ja työnantajakuvaan. Oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeää, että tuomioistuimet pystyvät myös tulevaisuudessa houkuttelemaan riittävästi taitavia juristeja alalle.

Hovioikeudet toteavat yhteenvetonaan, että tuomioistuinten yhteiskunnallisen aseman johdosta niihin kohdistuvissa tilaratkaisuissa on käytettävä erityistä harkintaa.

Turun, Vaasan, Itä-Suomen, Helsingin ja Rovaniemen hovioikeuksien puolesta

hovioikeuden presidentti

Asko Välimäe